

Universitatea de Stat "Alec Russo"
Facultatea de Stiinte ale Educatiei, Psihologie si Arte

**Aprobat la sedinta Catedrei de
psihologie
din .27.05.2014
proces verbal nr. 10
Şefa catedrei: Silvia Briceag
Recenzent: N. Guţu, lect univ
I. Baciu, lect univ**

GHID

Indicaţii metodice pentru practica la psihologie în instituţia preşcolară.

Anul universitar 2013-2014

Informaţii despre titularul de curs:

Nume: Silvia Briceag

Titlu ştiinţific : Conferentiar univ. dr.in psihologie

Informaţii de contact:e-mail :silviabriceag@mail.ru

Orar consultaţii: Marti ,12.40-14.

Capitolul I Introducere

Una dintre cele mai nobile meserii este meseria de educator. Profesiunea de educator este complexa și nobilă prin misiunea pe care o are de îndeplinit: formarea unor personalități autonome integrabile social, cu capacități de gândire critică și creativă, cu un profil moral autentic și cu o înaltă profesionalitate.

Grădinița și lucrul cu copiii presupun o interacțiune continuă cu tot felul de situații. Unele mai ușor de gestionat, altele mai dificile sau mai neobișnuite. În această interacțiune intervin copilul, părinții, bunicii sau alte persoane apropiate, însă un rol foarte important îl are educatoarea. Ea este cea care se confruntă cu diferite trăiri, manifestări, reacții și comportamente ale copilului cărora încearcă să le găsească o explicație sau să le înțeleagă.

Copilul petrece o bună perioadă din timp cu educatoarea și participă la diverse activități, intrând în relație și permițând acesteia să cunoască modalitățile sale de manifestare.

Profesionalizarea constituie procesul formării unui “ansamblu de capacități și competențe într-un domeniu dat pe baza asimilării unui sistem de cunoștințe teoretice și practice, proces controlat deductiv de un model al profesiei respective” (E. Păun, apud. Gliga, L., 2002).

Pregătirea cadrelor didactice din punct de vedere practic are în vedere o altă componentă a pregătirii didactice și anume practica pedagogică.

În vederea profesionalizării didactice, pregătirea practică sau practica pedagogică este o activitate de importanță majoră. În consecință acestei activități trebuie să i se acorde o mare importanță, ea îndeplinind rolul de „pivotal al profesionalizării didactice” (Dumitru, I. Al., 2004).

Trebuie să recunoaștem că profesionalismul în intervenția educațională se poate obține numai prin racordarea la rezultatele cercetării psihologice. Achizițiile teoretico-experimentale ale psihologiei dezvoltării și învățării din ultima jumătate de secol și-au găsit un cadru larg de aplicabilitate în educație și procesul de învățământ, ele reușind să contureze tabloul complex al profilului de vârstă al copilăriei mijlocii. Concluzia optimă obținută ca rezultat a numeroaselor investigații realizate până în prezent, care au încercat să expliciteze parametrii dezvoltării copilului este aceea a *variabilității caracteristicilor psihofizice individuale* în funcție de numeroși factori. De aici importanța pregătirii cadrelor didactice pe de-o parte, pentru înțelegerea caracteristicilor centrale ale etapei de vârstă cu care vor lucra, iar pe de altă parte, pentru acțiunea de investigare a caracteristicilor individuale ale fiecărui copil educat. Punctul de pornire în proiectarea, organizarea, desfășurarea, evaluarea și reglarea intervenției educaționale trebuie să fie cunoașterea copilului.

Admitem importanta implicarii psihologului in actiunea de cunoastere a copilului prescolar, mai ales atunci cand ea presupune aplicarea unei metodologii de investigatie specializate (ex.: teste standardizate). Insa educatorii pot fi cei care sunt capabili sa realizeze o evaluare obiectiva a starilor psihologice pe care copii le traverseaza sunt cei care interactioneaza zi de zi cu acestia, in conditiile si situatiile cele mai variate. Dobandirea de catre acestia a unui anumit grad de competenta in utilizarea cunostintelor din psihologia dezvoltarii si in cunoasterea copilului este, deci, esentiala.

1.1. Care sunt functiile actiunii de cunoastere psihopedagogica?

❖ ***Functia diagnostica*** care consta in:

- ✓ aprecierea, pe baza datelor obtinute in procesul de investigatie a psihicului infantil, a nivelului de dezvoltare psihofizica (in raport cu media varstei si alte caracteristici individuale).
- ✓ depistarea si explicarea *cauzelor* psihologice care stau la baza diverselor reactii cognitive si afective.

Acest ultim aspect al cauzalitatii manifestarilor psihice este adesea ignorat, cele mai multe proceduri de evaluare prin teste psihometrice limitandu-se la descrierea reactiilor psihologice externe, fara a oferi o explicatie privind cauzele profunde ale acestora.

Pentru intelegerea acestor cauzalitati educatorul trebuie sa abordeze copilul ca un tot intreg, integrarea acestuia in complexul de factori care ii influenteaza existenta si interpretarea datelor privind manifestarile psihice si prin prisma acestor factori.

Diagnosticul pedagogic corect formulat descrie aspectele psihicului care trebuie sa devina obiectul stimulării educationale si asigura alegerea . celor mai eficiente modalitati de interventie educativa.

❖ ***Functia prognostica*** se refera la anticiparea tendintelor si ritmului de evolutie a vietii psihice a copilului.

Valoarea pedagogica a acestei anticipari sta in faptul ca ea permite organizarea programelor educationale astfel incat ele sa faciliteze impiedicarea manifestarilor negative si valorificarea la maxim a potentialului de dezvoltare de care copilul da dovada.

❖ ***Functia de reglare.*** Caracterul permanent pe care trebuie sa-l aiba actiunea de cunoastere psihopedagogica va oferi pe tot parcursul actiunii de instruire si formare desfasurate in gradinita date privind dinamica diferitelor variabile ale personalitatii

Valoarea pedagogica a cunoasterii acestor date consta in faptul ca ii permite educatorului reglarea si ameliorarea demersurilor didactice, diferentierea si chiar individualizarea acestora acolo unde e cazul.

- ❖ ***Functia de informare.*** Profilul de dezvoltare psihica asa cum este el descris de educatoare constituie o sursa de informare permanenta pentru parinti si un punct de pornire in cunoasterea proaspatului scolar, pentru invatator
- ❖ ***Functia de conditionare a deciziilor pedagogice.*** Ne referim aici la deciziile privind finalizarea actiunii de cunoastere psihopedagogica, care presupun stabilirea directiilor de actiune in vederea dezvoltarii la maximum a potentialitatilor psihofizice individuale.

În ansamblul conținuturilor care contribuie la formarea viitoarelor cadre didactice, activitatea de „practică pedagogică constituie dimensiunea centrală în care sunt antrenate toate celelalte conținuturi teoretice precum și toate disponibilitățile psihice ale studentului” (Franț, A., 2002)

Este indicat ca studenții să profite la maxim de oportunitatea orelor practice pentru a intra în contact cu aspectele practice ale profesiei pe care și-au ales-o.

În acest context cursurile universitare *psihologia vârștelor si psihologia educationala* reprezintă cele mai oportune discipline universitare prin intermediul cărora cunoștințele despre dezvoltarea psihică la diferite etape de vârstă pot fi valorificate și transformate în competențe. Cursurile universitare au două tipuri de obiective (vezi Curriculum-ul la Psihologia vârștelor si Psihologia educationala):

- ✓ Teoretice
- ✓ Practice

Obiective teoretice realizate în cadrul prelegerilor și seminarelor care se referă la demersurile de cunoaștere și explicare a delimitărilor conceptuale privind domeniul psihologiei vârștelor, perspectivelor teoretice cu privire la dezvoltarea umană, metodologia cercetării în domeniul psihologiei vârștelor, perspectivele actuale ale ontogenezei, modele ale dezvoltării ontogenetice, problemele dinamismului și evoluției în viața umană, repere psihogenetice și psihodinamice, factorii devenirii ființei umane, ciclurile dezvoltării psihice, stadiile dezvoltării psihice, problema corelației dezvoltării psihice și instruirii, a corelației dezvoltării psihice și comunicării, se efectuează o analiză concretă a procesualității ontogenetice cu evidențierea decalajelor: transversal și orizontal. Cunoașterea aspectelor particulare ale psihologiei instruirii-învatării, psihologiei educației, psihologiei cadrului didactic, comunicării pedagogice.

Obiectivele practice

- ✓ Proiectarea strategiilor valide de cercetare psihopedagogica (transversale, longitudinale, experimentale, prospective, studii de caz, studii calitative, meta-analize).
- ✓ Recunoașterea factorilor de risc educational.

- ✓ Înțelegerea reperelor ce ghidează elaborarea programelor de educație pentru diferite perioade ontogenetice
- ✓ Aplicarea diferitor strategii de intervenție pentru reducerea și combaterea factorilor de risc educational.

Prezentul Ghid descrie arhitectura practicii pedagogice (compartimentul psihologie) și este adresat atât studenților care desfășoară practica pedagogică prevăzută de Planul de învățământ pentru anul III sem 6 a Facultății de Științe ale Educației, Psihologie și Arte, cât și coordonatorilor practicii date, de aceea se recomandă studierea acestui ghid înaintea începerii practicii pentru familiarizarea cu noțiunile vehiculate, dar și pentru utilizarea maximă a informațiilor pe care le conține.

Sperăm ca, pentru studenții care desfășoară practica pedagogică în instituția prescolară, acest ghid să constituie un suport practic care să clarifice atribuțiile și responsabilitățile specifice formării profesionale a viitorului educator.

Pentru elaborarea acestui ghid au fost consultate unele din cele mai reprezentative ghiduri de acest fel, existente la momentul actual.

1.2. Obiectivele și conținutul practicii pedagogice (compartimentul psihologie)

- Familiarizarea cu activitatea educatorului și cu aspectele etice și deontologice ale profesiei de educator.
- Exersarea, perfecționarea deprinderilor de aplicare a metodelor și tehnicilor de investigație a particularităților psihice în perioada prescolară.
- Analiză diferențelor de vârstă și individuale întâlnite în această perioadă ontogenetică.
- Organizarea descriptivă a rezultatelor cercetării sub forma elaborării profilului psihologic a unui copil prescolar.
- Formarea deprinderilor de organizare și ordonare a informației obținute din cadrul practicii în *portofoliul practicii*.

Activitățile prin care se realizează atingerea obiectivelor menționate mai sus completează aplicațiile practice din cadrul cursurilor universitare *Psihologia vârstelor și Psihologia educationala* (vezi Curriculum-ul la Psihologia vârstelor și Psihologia educationala).

Tab. nr.1

Nr.ord	Activitățile
1	Colectarea datelor generale despre copilul prescolar
2	Colectarea datelor cu privire la particularitățile vieții copilului în familie
3	Observații asupra jocului – activitatea dominantă a copilului prescolar

4	Investigatia proceselor psihice ale copilului prescolar (5; p.19, 20, 22, 26, 38)
5	Observatii/ investigatii asupra starilor psihice ale copilului prescolar (5; p.29)
6	Observatii asupra intereselor preșcolarului
7	Observatii asupra comportamentului copilului
8	Observatii asupra relațiilor cu sămașii
9	Atitudinea copilului față de grădiniță și fata de educator (5; p. 14)
10	Completarea portofoliului

1.3.Exigențe față de organizarea practicii(compartimentul psihologie)

Coordonatorul practicii

- ✓ familiarizează studentii cu obiectivele practicii;
- ✓ consultă studentii în alegerea metodelor și tehnicilor de investigație a particularităților psihice ale copilului prescolar;
- ✓ asistă la activitățile realizate de studenți;
- ✓ analizează și evaluează produsele realizate de studenți.

Portofoliul de practică aparține și va rămâne studentului, dar este evaluat de către coordonatorul practicii la sfârșitul perioadei de practică, el având pondere majoră în stabilirea notei finale.

Criteriile generale de evaluare a portofoliului sunt:

1. Includerea în portofoliu a cât mai multor și variatelor piese, obligatoriu fiind:
 - ✓ datele obținute de pe urma realizării activităților stipulate în tab.nr.1.
 - ✓ caracteristica psihologica a unui copil prescolar.
2. Corectitudinea îndeplinirii conținuturilor.

1.4. Activitatea propriu-zisă a studentului în cadrul practicii

Studentii selectează câte un subiect cu care urmează să lucreze individual, selectarea metodelor și metodicilor de cercetare fiind prestabilite din timp

Se prelucrează datele obținute și se sistematizează informația, moment care va facilita elaborarea profilului psihologic al subiectului studiat.

Se formulează concluzii și recomandări în baza rezultatelor obținute, atât la nivel individual cât și la nivel de grup.

La finele practicii studenții prezintă portofoliul coordonatorului la psihologie pentru examinare.

Obligațiile studenților:

- participarea la toate activitățile desfășurate în perioada practicii ;
- Realizarea tuturor activităților stipulate în tab.nr. 1
- Elaborarea caracteristicii psihologice a unui copil prescolar.
- Elaborarea concluziilor și recomandărilor în dependența de rezultatele evaluării
- Respectarea strictă a normelor etice în activitatea profesională de practician și cercetător;
- Completarea portofoliului la practică cu toate documentele solicitate

În atenția studenților!

- ✓ Când aveți o întrebare, notați-o și adresați-o coordonatorului de practică ori colegilor voștri;
- ✓ Dacă o situație nu vă este suficient de clară, cereți coordonatorului de practică un exemplu;
- ✓ Străduiți-vă să căutați exemple proprii, în cazul cărora să analizați relațiile prezentate teoretic sau întâlnite în activitatea practică;
- ✓ Căutați modalitățile prin care puteți aplica în munca dvs. cunoștințele teoretice și deprinderile practice discutate și exersate în cadrul seminariilor;
- ✓ Fiți sceptici - nu acceptați toate lucrurile așa cum le auziți sau le citiți, întrebați-vă care sunt argumentele pe care se întemeiază ele;
- ✓ Nu toate subiectele întâlnite în practică vor fi în egală măsură relevante pentru activitatea dvs. Găsiți teme care să vă ajute la dezvoltarea unui mod de gândire specific unui cadru didactic;
- ✓ Nu vă mulțumiți cu informațiile și sugestiile primite la seminare sau la cursuri! Discutați cu profesioniștii care prestează serviciile educaționale în instituțiile vizitate. Analizați, notați, întrebați, comparați, verificați, argumentați! Fiți autodidacti.

Capitolul II Profilul psihologic al vârstei

La cursul universitar *Psihologia vîrstelor* studenții studiază profund particularitățile psihice ale vîrstelor pe cînd în cadrul orelor de seminar studenții se vor antrena în aplicarea metodelor și tehnicilor de investigație a particularităților psihice în diferite perioade ontogenetice. Pentru o mai bună înțelegere și claritate acest ghid descrie profilurile psihologice ale diferitelor vîrste. Aici, trebuie operată o diferențiere conceptuală între profilul psihologic al vîrstei și profilul psihologic al individului.

• **Profilul psihologic al vârstei** cuprinde totalitatea trăsăturilor și caracteristicilor psihice la un anumit stadiu de dezvoltare.

• **Profilul psihologic al individului** cuprinde totalitatea trăsăturilor și caracteristicilor psihice proprii fiecărui subiect în cadrul aceleiași etape de dezvoltare.

Profilul psihologic al vârstei este un sistem de referință pentru activitatea educatorului/ psihologului deoarece indică:

- ✓ modul de concepere al activităților propuse în cercetare;
- ✓ formele și mijloacele cele mai adecvate pentru activitatea de cunoaștere;
- ✓ formele de activități în măsură să stimuleze dezvoltarea personalității;
- ✓ eficiența acțiunilor de profilaxie, consiliere, psihodiagnostic și psihocorecție etc.

2.1. Profilul psihologic al preșcolarului

Această perioadă se caracterizează printr-o dezvoltare complexă și interesantă cu influențe asupra evoluției biopsihice ulterioare, prin expresia existenței sau inexistenței celor 7 ani de acasă reflectându-se tocmai importanța constituiri în decursul acestei perioade a bazelor activității psihice și de conturare a trăsăturilor de permeabilitate ce își pun pecetea pe comportamentele viitoare copilul traversând prin această etapă considerată a cunoașterii prin lărgirea contactului cu mediul social și cultural din care se asimilează modele de viață ce determină o integrare tot mai activă spre condiția umană. Mediul solicită copilul nu numai la adaptări ale comportamentului la sisteme diferite de cerințe în condiții de tutele, protecție și afectiune, dar creează în același timp o mai mare sesizare a diversității lumii și vieții, o mai densă și complexă antrenare a deciziilor, curiozității, trăirilor interne la situații numeroase și inedite concomitent dezvoltându-se și bazele personalității copilului și capacitățile de cunoaștere, comunicare, expresia și emanciparea comportamentelor ce ating grade de complexitate raportate la caracteristicile de vârstă și dezvoltare psihofizică.

Dezvoltarea psihică, conturarea și afirmarea personalității

Perioada prescolară este una din etapele de intensă dezvoltare psihică ce are loc sub presiunea structurilor sociale, culturale, prin influențele massmediei și frecventarea instituțiilor prescolare unde copilul ia contact cu cerințe multiple privind autonomia și adaptarea la mediul de viață. În multe situații apar diferențe de cerințe între grădiniță și familie ceea ce presupune o varietate de conduite și apariția unor contradicții dintre aceste solicitări care pot stimula dezvoltarea explozivă a comportamentelor, a conduitelor sociale diferențiate, a formării unor strategii diverse de activități intelective dezvoltându-se uneori și negativismul infantil dar și o concepere mai profundă,

de fond a întregii activități psihice prin asimilarea treptată a ceea ce este permis și a ceea ce este nepermis, a ceea ce este posibil și a ceea ce este imposibil, a ceea ce este bun și a ceea ce este rău.

Perioada prescolară poate fi împărțită în trei subperioade:

- ✓ **Cea a prescolarului mic (3-4 ani)** care se caracterizează printr-o creștere a intereselor, aspirațiilor și dorințelor implicate în satisfacerea plăcerii de explorare a mediului iar de la relativul echilibru de la 3 ani are loc o trecere spre o oarecare instabilitate, o oarecare expansiune ce exprimă o mare descentrare pe obiecte concrete pe integrarea lor în strategii mai largi de utilizare în care se conferă funcții simbolice. Integrarea în grădiniță se face cu o oarecare dificultate la această vârstă, data fiind dependentă de marea a copilului prescolar mic de adult. Greutatea este cu atât mai mare cu cât copilul prezintă o instabilitate psihomotorie și greutate în exprimarea clară ori în înțelegerea celor ce i se comunică. Totuși el devine mai sensibil la semnificațiile evenimentelor și adoptă conduite mai adecvate la conveniențele sociale pe un fond de fragilitate afectivă cu unele manifestări ale crizelor de prestigiu.
- ✓ **A prescolarului mijlociu (4-5 ani)** când se fac progrese evidente atât pe linia dezvoltării motricității cât și pe cea a funcțiilor cognitive și a însușirilor de personalitate când mișcările devin mai precise și mai rapide iar mersul mai sigur iar prin mișcare și manipularea obiectelor, perceptiv se îmbogățește și alimentează materialul intuitiv cu care operează gândirea în aprecierea situațiilor care nu cad nemijlocit sub incidența cunoașterii. Acum copilul devine mai sensibil la evenimentele din jurul său și este capabil să facă aprecieri, relativ corecte, față de comportamentul altora iar prin structurarea unor caracteristici evoluționale, copilul se poate antrena în activități de mai lungă durată și se străduiește să-i fie de folos adultului.
- ✓ **Și a prescolarului mare (5-6 ani)** în care se manifestă în ansamblu o mai mare opoziție față de adult, ce se manifestă spontan dar urmărită de dorințe vădit de reconciliere prin adaptarea mai evidentă a conduitei față de diferite persoane ce se poate simți atât în familie cât și la grădiniță. Se manifestă frecvent dorința copilului de a fi de folos adultului este mai atent și reventios imită și participă la activitățile adultului devine un mare creator în activitățile ce îl interesează cum ar fi: desenul, muzica, artizanatul, etc. Capacitatea de învățare devine din ce în ce mai activă în care grădinița prin programele educative stimulează sensibilitatea intelectuală.

O dezvoltare spectaculoasă privește *planul senzorio-perceptiv* ca exemplu tactul devine un simț de control și susținere a văzului și auzului făcând ca întregul plan perceptiv să se subordoneze acțiunilor de decodificare a semnificațiilor ce se constientizează tot mai mult.

Copilul prescolar este preocupat de explorarea tuturor spatiilor cu care in tra in contact la scoala, acasa, pe strada, la magazin, pe timpul vizitelor la diverse persoane, fiind foarte atent la caracteristicile fiecarui membru al familiei, la identitatea acestora precum si la conditiile de viata in activitatile profesionale lor, interesandu-se de asemenea de cunoasterea naturii a plantelor si animalelor, consolidandu-se si generalizari cantitative, logica practica a relatiilor; marimea (lung, lat, inalt), cantitatea (mult, putin, foarte putin, deloc), spatiale (langa, pe, sub, aproape, departe), etc. *Perceptia* se organizeaza si devine operativa si in conceperea spatiului si a timpului. Se dezvoltă diferite forme ale reprezentarilor dintre care cele mai importante sunt ale memoriei si ale imaginatiei.

Este activa si se manifesta dupa 4 ani capacitatea de *memorare* capatand caracteristici psihice si sociale importante mai cu seama datorita vorbirii. Apare virulenta memoriei in joc copilul intuind cerinta fixarii si pastrarii sarcinilor de joc fiind activa si in invatarea de poezii si in reproducerea lor dar cu o oarecare rigiditate pentru ca in cazul in care copilul este intrerupt in timpul cand recita poezia acesta nu mai poate continua de unde a ramas blocandu-se oarecum pt ca in general copilul prescolar iuta repede deoarece fixarea este fluctuanta si adeseori superficiala.

Atentia voluntara este alimentata de dorintele si intentiile copilului de a finaliza o activitate iar concentrarea atentiei creste la 5-7 minute la prescolarul mic la 12-14 minute la prescolarul mijlociusi la 20-25 minute la prescolarul mare.

Dupa varsta de 3 ani *inteligenta* parcurge o etapa de inventivitate care pregateste gandirea operativa complexa, (6-7 ani).

Ca fenomen al vietii de relatie dezvoltarea *afectivitatii* prinde contur in perioada prescolara prin raportarea la procesul identificarii care trece prin cateva faze pentru ca la 3 ani acest proces se manifesta prin cresterea starilor afective difuze in care copilul plange cu lacrimi si rade cu hohote, dupa care manifesta o retinere vinovata, iar la 4-5 ani identificarea devine mai avansata.

Conditia de identificare parcurge patru cai :

- ✓ prima se realizeaza pe seama perceperii unor similitudini de infatisare cu modele parentale (parul, ochii)
- ✓ a doua pe seama perceperii unor similitudini de caracteristici psihice (este tot atat de inteligent ca tata sau tot atat de frumos ca mama)
- ✓ a treia se realizeaza prin adoptarea de conduite gesturi si attribute din ceea ce spun alti ca seamana copilul cu modelul dar identificarea mai activa este cu parintele de acelasi sex

In contextul identificarii o importanta deosebita o are triunghiul afectiv, mama-tata-copil in care baiatul descopera treptat ca mama de care este atat de legat este altfel decat el, iar tatal, la fel cu el este puternic, viril si iubit de mama iar fetita la randul ei descopera feminitatea sa, pe tatal

sau, care joaca un rol important in familie si simte o puternica iubire fata de el, dar si o frustratie in raport cu afectiunea tatalui fata de mama iar la copii care frecventeaza gradinita se dezvoltă un atasament fata de educatoare (afectiune admirativa) rolul ei in educatia copilului fiind foarte mare deoarece constientizeaza regulile si incalcarea lor in colectiv

Dezvoltare *exprimari verbale* face importante progrese daca la 3 ani vocabularul cuprinde 400-1000 cuvinte la 6 ani cuprinde intre 2000- 2500 cuvinte. In psihologia limbajului infantil se semnaleaza distante de dezvoltare intre semantica, morfologia si sintaxa vorbiri copilului prescolar iar un loc important il ocupa si particularitatile diferentiale ale limbajului pentru ca ele implica o anumita desfasurare a proceselor de analiza si sinteza in cadrul stereotipului motor-verbal.

Jocul si manifestarea personalitatii.

Jocul ca activitate fundamentala la varsta prescolara se realizeaza si inafara unui scop clar ca placere gratuita dar cu timpul capata contur si devine tot mai organizat. La 3 ani jocul este inca legat de obiecte cu timpul datorita interesului copilului fata de adult prin decupare din conduitele umane a unor momente incepe sa apara jocul cu subiect si rol, copilul devenind in joc medic, profesor, telefonist, invatator, etc. La 4 ani copilul se joaca mai bine cu un copil mai mare sau cu unul mai mic caruia ii spune adeseori ce sa faca asumandu-si astfel rolul de animator. La 5 ani jocul cu subiect si rol atinge un important nivel de dezvoltare in care subiectul este alimentat cu o forta activa incat se joaca si cu parteneri imaginari prin asa numitul joc de alternanta copilul sustine roluri din dorinta de a crea subiectul. Multe jocuri se desfasoara pe baza de imitatie, ii plac de asemenea jocurile de constructie este atras de truse incepand sa apara printre altele preocupari si interesul pentru colectii.

Astfel prescolarul mic datorita neconcordanței si nereglării la conduitele celorlalti copii mai marii desprinde din regulile de-a ascunsele doar regula ascunderi si fuga la locul de bataie ascunzanduse cu spatele intrun colt la camerei deoarece faptul ca el nu mai vede pe nimeni echivaleaza cu a fii ascuns, iar dupa ce alearga si bate locul se intoarce la ascunzatoare ca intr-un fel de reactie circulara., prescolarul mijlociu face exces de zel privind regula ascunderi cautand cele mai complicate locuri fapt ce afecteaza de cele mai multe ori strategiile de ajungere prioritara la locul de bataie in schimb prescolarul mare exprima o orientare evidenta spre strategiile care faciliteaza telul atingeri facile a locului de bataie si speculeaza atingerea lui.

ANEXE

Anexa 1

Metoda observatiei

Este una dintre cele mai vechi metode de cercetare, folosita nu numai în psihologie. Este frecvent utilizata deoarece este cel mai usor de aplicat din punct de vedere tehnic si nu necesita o aparatura sofisticata.

Ca metoda de cercetare a psihologiei, observatia consta în urmarirea atenta intentionata si înregistrarea exacta, sistematica a diferitelor manifestari ale comportamentului individului, ca si a contextului situational unde acesta se produce, în scopul sesizarii unor aspecte esentiale ale vietii psihice.

Cuvântul "observatie" semnifica tocmai constatarea exacta a unui fenomen, fapt, cu ajutorul unor mijloace de investigatie si apoi studierea aprofundata a acestei constatari. Observatorul este doar un "fotograf al faptului, iar observatia trebuie sa redea exact natura faptului, fenomenului.

Conditile unei bune observatii:

Exista o serie de exigente care trebuie avute în vedere, pentru ca observatia sa se caracterizeze prin eficienta si obiectivitate:

- ✓ stabilirea precisa, clara a scopului urmarit. Este necesar ca observatia sa se realizeze pe baza unui plan dinainte stabilit, în care sa se mentioneze obiectivul urmarit, aspectul, latura sau comportamentul vizat;
- ✓ selectarea formelor, care vor fi utilizate, a conditiilor si mijloacelor necesare. Vor fi precizate cu claritate tipurile de observatii folosite si conditiile de loc, timp, durata, de înregistrare a manifestarilor subiectului, aparatura folosita pentru înregistrare, elaborarea unui plan riguros al observatiei;
- ✓ notarea imediata a observatiilor. Pentru a se evita omisiunile sau distorsiunile este foarte important ca observatiile sa se noteze daca este posibil chiar în timpul activitatii, daca nu, imediat dupa încheierea activitatii;
- ✓ necesitatea discretiei - în sensul ca subiectul nu trebuie sa-si dea seama ca este observat si ce aspecte sunt vizate;
- ✓ sa fie sistematica - urmarind fenomenul propus în planul initial, în pofida tentatiei de a-si îndrepta atentia asupra unor aspecte mai spectaculoase;

- ✓ sa fie veridica - înregistrându-se doar faptele observate si nu supozitiile observatorului, parerile, comentariile acestuia. Este foarte importanta constatarea tendintei observatorului de a deforma faptele în functie de orizonturile, dispozitiile mentale în care se afla acesta în momentul efectuării observatiei. Este necesar sa se combata mai ales, asa-numitele efecte "de anticipare" - profetia care se împlineste. Asteptarile si anticiparile observatorului induc rezultate în conformitate cu acestea. Cercetarile au demonstrat ca anticiparile "profetului" cresc probabilitatea ca evenimentul anticipat sa se si produca (Masling, 1959);
- ✓ datele retinute sa permita un minimum de cuantificare si prelucrare statistico-matematica;
- ✓ efectuarea unui numar optim de observatii în conditii cât mai variate;
- ✓ posibilitatea repetarii observatiei pentru evidentierea semnificativului, esentialului.

Avantajele observatiei

Este vorba în primul rând de usurinta aplicarii, economicitatea mijloacelor materiale necesare efectuării cercetării, naturalitatea si autenticitatea fenomenelor relevante. Observatia permite surprinderea manifestarilor comportamentale firesti ale individului în conditii obisnuite de viata. Oferă date de ordin calitativ.

Dezavantajele observatiei

Observatorul trebuie sa astepte uneori mult timp pâna se produce fenomenul vizat, fara a putea interveni în nici un fel. La aceasta se adauga imposibilitatea de a izola si controla variabilele. Mai mult decât atât, prezenta observatorului poate determina intrarea în functiune a mecanismelor de aparare ale subiectilor care modifica situatia globala a câmpului social sau a comportamentelor celor observati, chiar fenomenul studiat pe ansamblu.

Metoda experimentului

Introducerea experimentului ca metoda specifica de cercetare în psihologie în anul 1879 de catre W. Wunat, a însemnat desprinderea psihologiei de filosofie si constituirea ei ca stiinta de sine statatoare.

Experimentul este provocarea unui fapt psihic, în conditii bine determinate cu scopul de a verifica o ipoteza.

De la introducerea lui ca metoda a psihologiei si pâna în prezent, experimentul a cunoscut o evolutie continua atât sub aspectul sferei de extensiune (la început, se aplica doar în studiul proceselor senzoriale si motricitatii, astazi se utilizeaza în cercetarea tuturor proceselor si functiilor psihice), cât si sub cel al structurii interne si al suportului tehnic (initial aparatura folosita era simplista, preponderent mecanica, astazi este una ultrasofisticata, electronica si informatica).

Urmatoarea definitie, mai completa, a experimentului sintetizeaza si principalele sale caracteristici: "Experimentul este observarea si masurarea efectelor manipularii unei variabile independente asupra variabilei dependente, într-o situatie în care actiunea altor factori (prezenti efectiv, dar straini studiului) este redusa la minimum" (Festinger&Ratz, 1963).

Asadar experimentul este o observatie provocata, controlata, iar conceptele de baza pe care le implica sunt: variabile; situatie experimentală, manipulare experimentală.

Variabila semnifica orice fapt obiectiv sau subiectiv care poate fi modificat fie calitativ, fie cantitativ capatând grade diferite de intensitate. In experiment sunt doua tipuri de variabile:

- variabile independente - la care variatia este influentata direct de experimentator, pentru a-i observa consecintele;
- variabile dependente - la care variatia este în functie de variabila independenta.

Schema de baza a experimentului psihologic include urmatoarele secvente: variabila independenta care se noteaza în general cu S - stimul; variabila dependenta care este notata cu R - Raspuns iar relatia dintre ele apare: $R = f(S)$.

Cea mai cunoscuta clasificare este cea care evidentiaza trei tipuri de experiment:

- ✓ natural,
- ✓ de laborator
- ✓ psiho-pedagogic.

Experimentul natural se realizeaza în conditii naturale, firesti. Sarcina este si ea naturala, pentru ca subiectul își desfășoara activitatea sa obisnuita. Desfășurându-se în conditii obisnuite, reactiile subiectului nu vor fi influentate de ambianta - acesta fiind principalul avantaj al experimentului natural.

Dezavantajul consta în faptul ca acest tip de experiment este mai imprecis si nu avem certitudinea ca nu intervin si alti factori care sa influenteze desfășurarea fenomenului.

Experimentul de laborator se realizeaza în conditii artificiale, deoarece presupune scoaterea subiectului din ambianta obisnuita de viata si introducerea lui într-un laborator special amenajat în acest scop, cu aparatura adecvata, conditii si programe de desfășurare bine determinate etc.

Avantajul acestui tip de experiment consta în faptul ca este foarte precis si riguros prin dozarea si succesiunea precisa a sarcinilor, realizarea unui control maxim al situatiei experimentale, eliminarea variabilelor ascunse care ar putea influenta rezultatele.

Dezavantajele sunt legate de caracterul artificial al experimentului de laborator. Conditii de laborator fiind total diferite de cele din viata reala, se pune problema identitatii comportamentului subiectilor în conditii de laborator si în conditiile concrete, naturale de viata. De asemenea forta unor variabile care intervin în laborator este cu totul alta decât cea din viata reala, subiectul putând sa o sub sau supraaprecieze. Este posibil de asemenea ca uneori experimentatorul sa sugereze în mod involuntar ce anume asteapta de la subiect, deformându-i astfel reactiile, sau subiectii din dorinta de a se prezenta într-o lumina favorabila sa reactioneze altfel decât în conditii obisnuite.

Experimentul psiho-pedagogic este o forma particulara a experimentului natural, utilizata în cadrul procesului instructiv-educativ. El poate fi constatativ, urmarind consemnarea situatiei existente la un moment dat si formativ, urmarind introducerea unor factori de progres în vederea îmbunatatirii performantelor.

Pentru evitarea erorilor experimentale se impun a fi respectate câteva conditii. In primul rând trebuie sa avem grija ca subiectii introdusi în experiment sa fie motivati corespunzator. Daca nu exista o motivatie adecvata, atunci vom masura doar aparente. O alta cerinta este asigurarea reprezentativitatii esantionului de subiecti si stabilirea unor grupe experimentale echivalente. si în sfârșit pentru ca atât experimentul natural cât si cel de laborator au avantaje, dar si dezavantaje este cel mai bine ca acelasi experiment sa se organizeze mai întâi în conditiile naturale obisnuite ale subiectilor, iar apoi sa se repete în conditii de laborator.

Metoda convorbirii si interviului

Daca cele doua metode prezentate anterior investigheaza mai ales conduita si reactiile exterioare ale subiectului, metoda convorbirii si interviului permite sondarea vietii interioare, a intentiilor, opiniilor, atitudinilor, intereselor, convingerilor, aspiratiilor, conflictelor, prejudecatilor, mentalitatilor, sentimentelor, valorilor, statutului profesional, dorintelor asteptarilor, idealurilor, etc.

Convorbirea este o discutie premeditata, angajata între cercetator/psiholog si subiectul investigat, presupunând relatia directa, de tipul fata în fata, dar si sinceritatea deplina a subiectului.

Convorbirea este o metoda mai complicata si mai greu de "învatat" deoarece în cadrul ei, influenta reciproca dintre psiholog si subiect este mai mare decât în oricare alta metoda si presupune o selectie a relatarilor facute de subiect. De asemenea se bazeaza pe capacitatea subiectului de introspectie, de autoanaliza, necesitând o motivare corespunzatoare a subiectilor.

Exista mai multe ***tipuri de convorbire***, în functie de situatie alegându-se dintre:

- ✓ Convorbirea standardizata, dirijata, structurata, care se bazeaza pe formularea acelorasi întrebări, în aceeasi forma si aceeasi ordine pentru toti subiectii;
- ✓ Convorbirea semistandardizata, semistrucurata, în care întrebările, pot fi reformulate, se poate schimba succesiunea acestora, se pot pune întrebări suplimentare;
- ✓ Convorbirea libera, spontana nu presupune folosirea unor întrebări prestabilite, acestea fiind formulate în functie de situatia particulara în care se desfasoara;
- ✓ Convorbirea psihanalitica, propusa de S. Freud se bazeaza pe metoda asociatiei libere de idei si este folosita pentru analiza si interpretarea diferitelor probleme ale pacientului;
- ✓ Convorbirea nondirectiva, propusa de C. Rogers, creeaza conditiile psihologice care sa faciliteze relatarile spontane ale subiectului fara ca acesta sa fie permanent întreat.

Eficienta acestei metode este data de respectarea unor ***conditii***:

- ✓ necesitatea desfasurarii dupa o structurare anterioara a întrebărilor de catre experimentator;
- ✓ întrebările sa vizeze culegerea cu anticipatie a unor informatii despre subiect, prin folosirea altor metode - observatia, analiza produselor activitatii etc.;

- ✓ preocuparea pentru anticiparea raspunsurilor subiectului de catre experimentator, pentru a sti cum sa se comporte în eventualele situatii neprevazute;
- ✓ motivarea adecvata a subiectilor pentru a obtine din partea acestora raspunsuri sincere.

Avantajele metodei sunt date de posibilitatea obtinerii unor informatii numeroase si variate, direct de la sursa, într-un timp relativ scurt, precum si faptul ca nu necesita aparatura sofisticata ori instalatii speciale.

Dezavantajele provin din gradul destul de mare de subiectivitate atât al experimentului, cât si al subiectului si din eventuala lipsa de receptivitate determinata de lipsa de motivare a subiectului.

Testul Stanford-Binet (selectiv)

Grilă de observație

Numele subiectului: _____ grupa: _____ Data _____

(În timpul experimentului se va folosi grila de observație cu cinci trepte în care se consemnează)

		1	2	3	4	5
1.	gradul de atenție					
2.	nivelul reacțiilor în timpul testării					
3.	gradul de independență emoțională					
4.	comportamentul de rezolvare a problemelor					
5.	independența față de examinator					
6.	limbajul expresiv și receptiv					
7.	dificultatea în a stabili o relație cu această persoană					

(Se acorda 1 punct pentru reușită la un item și 0 puncte pentru eșec)

Proba 1: Copierea desenului

Descrierea: Acest subtest evaluează abilitatea copilului de a copia figuri geometrice bidimensionale

Domeniul: Procesare vizuospațială (de bază)

Cotarea: dacă reproduce corect cel puțin în 2 desene din 3 încercări

Proba 2: Găsirea lacunei în figuri

Materiale: 4 figuri desenate la care lipsesc: gura, ochiul, nasul, respectiv brațele

Tehnica: la prima figura spunem: "uita-te la chipul /față /figura aceasta și spune-mi ce-i lipsește. spune-mi ce-i lipsește la față!"

Procedam apoi în mod analog cu celelalte figuri

Nu se acorda nici un alt ajutor.

Timpul acordat este de 20 – 25 secunde la fiecare figura

Se admit erori mărunte: „ochii” in loc de „ochiul” sau „mîinile” in loc de „braț ele”

Cotarea : dacă reuș eș te cel puț in 3 din 4 încercări

Proba 3 : Înț elegerea

Tehnica: nu repetam decît de 2 ori

„dacă ploua cînd este ora de mers la grădiniț ă , ce trebuie sa faci?”

„dacă arde casa in care stai , ce trebuie sa faci?”

„cînd trebuie sa pleci undeva si pierzi trenul, ce trebuie sa faci?”

Cotarea: dacă răspunde corect la cel puț in 2 din cele 3 întrebări

Proba 4: Repetarea unei propoziț ii de 16 silabe

Descriere: Acest subtest evaluează abilitatea copilului de a repeta propoziț ii de o complexitate și lungime crescîndă.

„ iarna copii aleargă cu sania prin zăpada”

„ merele din gradina noastră sunt rosii si gustoase”

„vînătorul se duce în pădure să împuș te urși”

Tehnica: Memorie și Învăț are

Cotarea: se acorda punctul dacă reproduce cel puț in una din cele trei propoziț ii.

Se trec cu vederea greș elile de pronunț are dar nu înlocuirea unor cuvinte cu altele

Proba 6: Numărarea degetelor

Tehnica :”cîte degete ai la mana asta?”, „dar la asta?”, „dar la amîndouă cîte ai?”

Si ii arătam mîinile respective

Cotarea: se accepta o singura greș eala situaț ie in care se repeta

Dacă reuș eș te cel puț in o numărare corecta din cele 2 încercări.

Proba 7: Relaț ii verbale

Tehnica: „am să-ț i spun ceva din care lipseș te ultimul cuvînt să vedem dacă poț i spune cuvîntul care lipseș te asculta,gîndeste-te si spune-mi ce cuvînt lipseș te!”

„Pasarea zboară, pestele.....”

„Vara ploua, iarna....”

„Leul este curajos, iepuraș ul este.....”

Cotarea: dacă stabileș te cel puț in 4 analogii corecte din 6 încercări.

Caracteristica psihologica a unui copil prescolar

(Model)

1. Date generale despre copil

- ✓ F.N. _____
- ✓ Data nașterii _____
- ✓ Dezvoltarea fizică generală _____
- ✓ Starea sănătății _____
- ✓ Componența și particularitățile familiei _____

2. Particularitățile vieții copilului în familie

- ✓ Relațiile copilului cu părinții (cu cine dintre părinți copilul mai mult comunică, de cine mai mult e atașat).
- ✓ organizarea activității copilului în familie (cu ce se ocupă copilul mai des, se joacă cineva cu el, dacă da, care sunt jocurile preferate, cu cine se joacă) Ajută copilul adulții (are el jucării, cine le îngrijește, le strânge, are ungherașul său?)

3. Jocul – activitatea de bază a copilului.

- ✓ Participarea copilului la jocuri. Ce fel de jocuri preferă copilul (procesuale sau pe roluri ,. dacă le prefera pe cele cu subiect pe roluri e de dorit să fie indicata tematica lor)
- ✓ Roluri pe care le ia în joc (unele și aceleași sau diferite).
- ✓ Activismul în joc (inițiator sau executor).

✓ Durata jocului (de efectuat observatii speciale).Dacă copilul încetează a se juca mai devreme ca samasi săi, trebuie de depistat cauza (motivația copilului și datele observatiilor educatorului).

✓ Comportamentul copilului : (încrezut în sine/ neîncrezut în sine; cum se comporta în activitatea de joc, de muncă, de instruire, la activitățile muzicale etc.). Dacă comportamentul în activitățile enumerate mai sus diferă, de descris aceste diferente si de depistat cauzele.

4. Particularitatile dezvoltării proceselor si starilor psihice

✓ Nivelul dezvoltării vorbirii copilului.(Ce fel de vorbire predomină la copil : dialogată, monologata, gradul de dezvoltare a laturii fonetice a vorbirii (pronunță toate fonemele, dacă nu care-s cele pe care nu le pronunta, poate evidenția fonemele în cuvânt, vocabularul este bogat, mediu sau sarac în comparație cu alți copii de aceeași vîrstă)

✓ Nivelul dezvoltarii memoriei

✓ Nivelul dezvoltarii gindirii

✓ Nivelul dezvoltarii imaginatiei

✓ Nivelul dezvoltarii atentiei

5. Interesele preșcolarului:

✓ De enumerat interesele copilului

6. Caracteristica generală a comportamentului copilului:

✓ Respectarea regimului zilei

✓ Respectarea cerințelor adultului (respecta cu plăcere, fiind impus, des refuză să îndeplinească cerințele adultului daca da , care anume , cele mai tipice încălcări de disciplină.)

✓ Comportamentul (copilul e liniștit, reținut sau manifestă o agitație sporită, neastîmpărare).

✓ Cele mai evidențiate trăsături de caracter (jovialitate, comunicabilitate, egoizm, perseverența ș. a.).

✓ Există la copil susceptibilitate sporită, îndărătnicie, agresivitate, izolare ș.a.

✓ Dispoziția (veselă, tristă, depresivă).

✓ Stabilitatea dispoziției. (Ce servește ca imbold al schimbării dispoziției.)

✓ Atitudinea față de succesele și insuccesele sale în diferite activități (joc, muncă, instruire, activitate muzicală etc.).

7. Relațiile cu sămașii:

✓ Atitudinea copilului față de samasi , motivele acestor atitudini.

✓ Atitudinea copiilor față de acest copil. (îl agreeaza, sunt indiferenți, nu-l agreeaza).

8. Atitudinea copilului față de grădiniță și educator:

- ✓ Îi place să frecventeze grădinița ? De ce?
- ✓ Relațiile cu educatorul (atitudinea educatorilor față de copil și invers, baza acestor relații)
Ce fel de comunicare predomină (cognitivă, personală)
- ✓ Procedeele de influență asupra copilului din partea educatorilor și rezultatele acestor influențe.

9. Recomandari.

Bibliografia

1. Briceag, Silvia. Psihologia vîrstelor: [Curriculum] : anul universitar 2011-2012 / Silvia Briceag ; Univ. de Stat "Alec Russo", Fac. Psihologie și Asistență socială. - Bălți, 2012. - 12 p. : tab., verso f. alb. - Bibliogr.: p. 10.
a. Total ex.: sl3-1 159.9(073.8) / B83
2. **Briceag, Silvia.** Psihologia pedagogică : Curs universitar / S. Briceag ; Univ. de Stat "Alec Russo", Fac. Pedagogie, Psihologie și Asistență Socială. - Bălți : Presa universitară bălțeană, 2007. - 202 p. - ISBN 978-9975-4006-8-8. - Bibliogr. p. 194-202.
3. Total ex.: dlu-1; sl3-2; sî2-28. 37.015.3 / B83
4. Crețu, Tinca. Psihologia vîrstelor. - Ed. a 3-a, rev., ad.. - Iași : Polirom, 2009 - 389 p. (Psihologia copilului & Parenting / coord. de Georgeta Pânișoară). - ISBN 978-973-46-1358-8
a. Total ex.: sl3-1. 159.9 / C85
5. *Determinarea nivelului de pregătire a copiilor pentru școala / Dubrovina Tatiana; trad.de A. Tomac- Chisinau: 1992,- 82 p.*
6. Fontaine, Roger. Psihologia îmbătrînirii / Roger Fontaine ; trad. de D. Zămosteanu. - Iași: Polirom , 2008 - 232 p. - (Collegium. Psihologie / coord. de Adrian Neculau).
a. Total ex.: sl3 - 2 159.9 / F78
7. Losîi, E. Particularitățile psihologice ale crizelor vîrstei adulte // Probleme ale științelor socioumane și modernizării învățămîntului : Conf. șt. an. a Univ. de Stat "Ion Creangă", ebr. 2009). - Vol.1. - 2009. - P. 362-369
a. Total ex.: sl3-1 378.4/ P93

8. Psihologia dezvoltării și psihologia pedagogică : man. pentru colegii pedagogice / Ig. Racu, C. Perjan, P. Jelescu,...**S. Briceag**,...; Univ. Pedagogică de Stat "Ion Creangă" ; Inst. de Șt. ale Educației ; Univ. de Stat "Alecu Russo",..... - Ch. : Univers Pedagogic , 2007. - 160 p. : tab. - ISBN 978-9975-48-039-0. - Bibliogr. p. 159.
 a. Total ex.: sl3-3; dlu-1; si2-174 159.9(075.32) / P97.
9. Șevcenco, Oxana. Comportamentul asertiv al părinților și afirmarea de sine la copii de diferite vârste // Psihologie ; Pedagogie specială ; Asistență socială. - 2009. - Nr 2. - P. 34-43.
10. Ababei, Camelia. Cunoașterea elevilor și învățarea personalizată / Camelia Ababei. - Bacău : Rovimed Publ. , 2010. - 73 p. : tab., an. - ISBN 978-973-1897-49-3. - Bibliogr.: p. 58-59.
11. Total ex.: sl3-1; si1-1. 373.1.015 / A11
12. Aspecte psiho-sociale ale procesului educațional : Comunic. prez. la conf. șt. int. în domeniul psihologiei, 28-29 oct., 2005 / red.: Aliona Paniș,...; coord.: A. Bolboceanu. - Ch. : Univers Pedagogic , 2006. - 249 p. : diagr., tab.- ISBN 978-975-9950-5-4:
13. Total ex.: dlu-1. 37.01 / A88
14. Aspecte psihosociopedagogice ale procesului educațional: tradiții, valori, perspective : Materialele conf. șt.- intern. consacrată jubileului de 50 de ani de la fondarea Fac. de Pedagogie, Psihologie și Asistență socială, Bălți, 27 mai 2011 / com. de organizare: Galina Petcu, Valentina Prițcan, **Silvia Briceag**, Maria Pereteatcu, Cristina Cozeriuc, Natalia Guțu, Vasile Garbuz, Maria Lazo, Veronica Rusov, Ludmila Pelevaniuc, Tatiana Gînju. - Bălți, 2011 (Tip. din Bălți). - 215 p. : tab., fig. - ISBN 978-9975-4278-0-7.
15. Total ex.: sl3-2; dlu-1; d-1. 37.015.3 / A88
16. Cozărescu, Mihaela. Psihologia educației : Teorie și aplicații / M. Cozărescu, L. Ștefan. - București : Ed. ASE , 2004. - 298 p. - (Șt. educației). - ISBN 973-594-466-9. - Bibliogr. p. 295-298.
17. Total ex.: sl3-1; d-1 37.015.3 / C80
18. Cristea, Gabriela C. Psihologia educației / Gabriela C. Cristea. - București : Ed. Coresi , S.a.. - 180 p. - (Pedagogie XXI). - ISBN 973-570-222-3: - Bibliogr. generală p. 176-180.
19. Total ex.: sl3-1 37.015.3 / C87
20. Danii, Anatol. Intervenția psihopedagogică în școala incluzivă / Anatol Danii, Doru-Vlad Popovici (coord.), Aurelia Racu. - Ch. : Univers Pedagogic, 2007. - 231 p. : fot., tab., il. - ISBN 978-9975-48-037-6. - Bibliogr. p. 224-230.
21. Total ex.: sl3-1 37.015.3 / D17
22. Dimitriu-Tiron, Elena. Psihologie educațională. Elemente de socio-psiho-terapie : curs pentru studenții și absolvenții departamentului de pregătire a personalului didactic / Elena Dimitriu-Tiron. - Iași : Ed. "Gh. Asachi", 2000. - 314 p. - ISBN 973-8050-25-1. - Bibliogr. p. 314.

23. Total ex.: d-1; sî1-1; sl3-2. 37.015.3 / D44
24. Dumitru, Ion Al. Consiliere psihopedagogică : Baze teoretice și sugestii practice / Ion Al. Dumitru. - Ed. a 2-a rev. și adăug.. - Iași : Polirom, 2008. - 332 p. : tab., fig. - (Collegium. științele educației / coord. Constantin Cucuș). - ISBN 978-973-46-0869-0. - Bibliogr. p. 327-332.
25. Total ex.: sl3-1 37.015.3 /
D93
26. Gherguț, Alois. Psihopedagogia persoanelor cu cerințe speciale : Strategii de educație integrată / Alois Gherguț. - Iași : Polirom, 2001. - 182 p., [8] p. anexă - (Collegium. Asistență socială). - ISBN 973-683-819-6. - Bibliogr. p. 177-182.
27. Total ex.: d-1; sl3-1; sî1-3 37.015.3 / G43
28. Gherguț, Alois. Psihopedagogia persoanelor cu cerințe speciale : Strategii diferențiate și incluzive în educație / Alois Gherguț. - Ed. a 2-a rev. și adăug.. - Iași : Polirom, 2006. - 254 p. : tab. - (Collegium. științele educației / coord. Constantin Cucuș). - ISBN 973-46-0397-3; ISBN 978-973-46-0397-8. - Glosar p. 243-254.
29. Total ex.: sl3-2; d-2 37.015.3 / G43

